

Corporate
Security
Intelligence

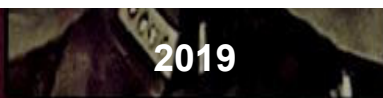


Piotr Herman
Tajna Kanwa

O „*Kanwie wywiadu agenturalnego*”
autorstwa Aleksandra Iwanowicza Kuka



2019



Biblioteka **Szpiegul.pl** Intelligence Blog

Seria: Cykl OSS

„*Okiem Służb Specjalnych*”

Tom Specjalny 1

Tytuł

Tajna Kanwa. O „Kanwie wywiadu agenturalnego” autorstwa Aleksandra Iwanowicza Kuka

Copyright © Piotr Herman



Ten utwór jest dostępny na licencji Creative Commons
Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe

Wydanie 1

2019

Kontakt:

szpiegul.pl@gmail.com

Autor jest ekspertem Wywiadu Bezpieczeństwa Biznesu CSI (*Corporate Security Intelligence*). Ma za sobą dwadzieścia pięć lat doświadczenia (z czego siedemnaście w *polskich służbach specjalnych*).

Więcej o autorze przeczytasz na [Szpiegul.pl](#) Intelligence Blog.

Zawodowo autor zajmuje się prowadzeniem szkoleń i zapewnianiem wsparcia mentoringowego w zakresie CSI & CTHC:

- oferuje kompleksowe Usługi Szkoleniowe,
- prowadzi nowatorskie Kursy Specjalne,
- realizuje wyspecjalizowane Programy Mentoringowe,
- udostępnia Narzędzia Biznesowe,
- dostarcza Rozwiązania Indywidualne.

Jeśli jesteś zainteresowany szczegółowymi informacjami na temat szkoleń i mentoringu w zakresie CSI & CTHC, to **zajrzyj na stronę: [szpiegul.pl/konsulting](#)** lub skontaktuj się:

csi.szkolenia@gmail.com

Piotr Herman

Tajna Kanwa

O „*Kanwie wywiadu agenturalnego*”
autorstwa Aleksandra Iwanowicza Kuka



2019

Spis treści

WPROWADZENIE	4
I. O KANWIE WYWIADU AGENTURALNEGO.....	8
1. AUTOR I JEGO DZIEŁO	10
2. UKŁAD PODRĘCZNIKA	12
II. SIECI AGENTURALNE	14
1. CELE PRACY AGENTURALNEJ.....	15
III. AGENTURA PASYWNA.....	24
1. ORGANIZACJA WYWIADOWCZA	26
2. KADRY AGENTURY JAWNEJ	27
3. WERBUNEK.....	29
4. KATEGORIE AGENTÓW.....	34
5. ŁĄCZNOŚĆ	35
6. MELDUNKI.....	36
7. KONTROLA I NADZÓR.....	36
8. WYNAGRODZENIA.....	37
IV. WYWIAD OFENSYWNY	39
1. CELE WYWIADU OFENSYWNEGO.....	39
2. KIERUNKI DZIAŁAŃ	40
3. KADRY.....	44
PODSUMOWANIE	46
BIBLIOGRAFIA.....	48

WPROWADZENIE

Kanwa to słowo pochodzenia francuskiego – *canevas*; to tkanina z grubych (*usztywnianych*) nici o regularnym, rzadkim splocie. Używana jest jako podkład do haftu. Może być czysta (bez *nadruku*) lub z nadrukowanym wzorem. Tak, czy inaczej – kanwę bezpośrednio pokrywa się nicią. Tworzy się obraz.

W przenośni kanwa to podstawa czegoś. Na przykład wydarzenia, na podstawie którego powstało jakieś dzieło literackie czy filmowe; kanwa opowieści albo kanwa roboty wywiadowczej czyli podstawa rzemiosła szpiegowskiego...

5 października 1921 roku Aleksandr Iwanowicz Kuk złożył swój podpis pod przedmową do utajnionego skryptu swojego autorstwa, pod tytułem *“Kanwa agenturalnoj roboty“*, czyli *“Kanwa pracy agenturalnej”* lub *“Kanwa wywiadu agenturalnego“*.

Została wydana przez Sztab Generalny Armii Czerwonej w 1921 roku.

Praca ta bardzo szybko wpadła w ręce polskiego wywiadu. Zdobył ją polski żołnierz służący w strukturach Oddziału II, Stanisław Zaćwilichowski.

Był on osobą doświadczoną w pracy konspiracyjnej, rozpoczynając ją w strukturach niepodległościowej Polskiej Organizacji Wojskowej. Po odrodzeniu Państwa Polskiego wstąpił do Wojska Polskiego. W czasie wojny polsko-bolszewickiej służył w wywiadzie m.in. na Froncie Litewsko-Białoruskim. Po jej zakończeniu został oficerem przedwojennej *“Dwójki”*.



Pełnił służbę w Rydze, na Łotwie. Jedno z jego źródeł posiadało dostęp do materiałów analitycznych Razwiedupru, czyli Zarządu Wywiadu RKKA (*Robotniczo-Chłopska Armia Czerwona*).

Żeby oddać sprawiedliwość – było to źródło wywiadu łotewskiego udostępniane do wykorzystania przez wywiad polski. Cała współpraca zaś sprowadzała się do współfinansowania

pracy tego źródła informacji.

Niemniej jednak z tego właśnie źródła *“Dwójka”* weszła w posiadanie *“Kanwy wywiadu agenturalnego”*.

Zaćwilichowski podręcznik przetłumaczył na język polski.

Pomimo, iż w Rosji Sowieckiej powyższa monografia była tajna, to Wojskowy Instytut Naukowo-Wydawniczy opublikował przetłumaczoną *“Kanwę”*, dzięki czemu praca Kuka służyła jako podręcznik wszystkim polskim oficerom.¹

W przedwojennym Wojsku Polskim zasadą było bowiem, iż cała kadra oficerska przechodziła szkolenie wywiadowcze. Z tego właśnie powodu nie stworzono odrębnej szkoły dla oficerów Oddziału II.

Po zakończeniu II Wojny Światowej podręcznik przepadł na całe lata.

Odnalazł go w 1989 roku Andrzej Misiuk, w archiwach *“Dwójki”*, znajdujących się wówczas w Centralnym Archiwum Ministerstwa Spraw

¹ Paduszek Konrad *“Dwójkarska przeszłość Stanisława Zaćwilichowskiego”* [w:] *„Niepodległość i Pamięć”* z 2007 roku Nr 14/1 (25).

Wewnętrznych. Konkretnie w nieuporządkowanym zespole archiwalnym Oddziału II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, Samodzielnym Referacie "Rosja" sygn. 156.

Przez około siedemdziesiąt lat pokrywał ją jedynie archiwalny kurz... Została wydana ponownie w 1994 roku przez Zespół Wydawniczy Biura Kadr i Szkolenia Urzędu Ochrony Państwa w niewielkim nakładzie kilkudziesięciu egzemplarzy jako jawny skrypt o charakterze historycznym. Do tego doszedł niewielki dodruk w 1995 roku.

Do dziś podręcznik ten pozostaje nieznanym szerszemu gronu.

A szkoda! Cóż bowiem za bogactwo języka, w porównaniu do instrukcji radzieckich (*i służb satelickich*) z lat powojennych. Zwróćmy uwagę na ową przedmowę autora z 5 października 1921 roku:

"(...)Broszurze niniejszej, zawierającej najbardziej pouczający materiał historyczny o wywiadzie agenturalnym, cenne myśli i opinie autorytetów wojskowych w danej dziedzinie, przyświeca następujący cel: dać pracownikom tej gałęzi wywiadu kanwę ich działalności w warunkach współczesnych.

Każdy pracownik powinien jednakże stanowczo pamiętać o tym, iż jeśli martwe szablony i formy są w ogóle niepożądane w żywej i burzliwej działalności, to ślepe przywiązanie do nich w sferze organizacji, kierowania i prowadzenia wywiadu agenturalnego okazuje się wielce szkodliwe i zgubne dla sprawy.

Pomyślny przebieg pracy w tej dziedzinie możliwy jest wyłącznie pod warunkiem szerokiego i elastycznego przejawiania przez każdego pracownika własnej inicjatywy.

Podpowiadane w niniejszej broszurze myśli, formy, sposoby i chwytły powinny służyć tylko jako dane wyjściowe dla agenta,

który w pojedynczym wypadku – zgodnie z powierzonym mu zadaniem i warunkami, w jakich przebiegać będzie jego praca, lub już przebiega, musi samodzielnie formułować swoje poglądy, tworzyć i wykorzystywać własne formy, sposoby i chwytły mogące zagwarantować sukces wszelkim przedsięwzięciom (...).²

Takie to słowa kierował A.I. Kuk do ówczesnie działających i przyszłych agentów radzieckiego wywiadu wojskowego.

² Wszystkie cytaty, do których nie ma przypisów, pochodzą z pracy A.I. Kuka "Kanwa wywiadu agenturalnego", Warszawa 1995.

I. O KANWIE WYWIADU AGENTURALNEGO

„*Kanwa...*” została wydana jako podręcznik radzieckiego wywiadu wojskowego w 1921 roku.

Powyższe zdanie brzmi bardzo sucho jeśli nie znamy kontekstu historycznego. W tym czasie bowiem wiele działo się w bolszewickiej Rosji. Bardzo wiele... Za zdaniem tym tkwi potężny wysiłek wyższej kadry RKKA (*Robotniczo-Chłopska Armia Czerwona*), okupiony krwią wielu ówczesnych żołnierzy rosyjskich.

Dlaczego tak piszę?

Bolszewicki zamach stanu, nazwany (*mocno na wyrost*) Rewolucją Październikową 1917 roku, zmiotł cały aparat administracyjny, porządkowy i militarny carskiego Imperium. Zlikwidowano państwo.

Ale już pierwszej nocy po przejęciu władzy, Lenin mianował swoich pełnomocników, w tym A. Rykowa na szefa Ludowego Komisariatu Spraw Wewnętrznych (*znanego później jako NKWD*).³

Armia stanowiła duży problem dla Lenina i nowych władców Rosji. Dlatego też już w chwili sformowania pierwszych jednostek Armii Czerwonej postanowiono, iż rozpoznaniem i wywiadem wojskowym zajmie się cywilna struktura, której szefem był Dzierżyński: WCzK, poprzedniczka NKWD. Taka była teoria.

W praktyce układ taki zupełnie się nie sprawdzał. Z prostego powodu: cywile nie znajdują się na armiach! Dlatego też, bez rozkazu (*a w zasadzie sprzecznie z nimi*) zaczęły powstawać w sztabach niewielkie grupy wywiadowcze.

³ Porównaj: Wiktor Suworow „*GRU. Radziecki wywiad wojskowy*”, Poznań 2014.

W czerwcu 1918 roku sformowano w Armii Czerwonej po raz pierwszy związek strategiczny: front (*a konkretnie Front Wschodni, a następnie inne*). Jednocześnie utworzono Wydział Rejestracyjny czyli wywiadowczy, znany jako Registraupr (*a od 1921 do 1942 roku jako Rozwiedupr*).

Dysponował on szefami wydziałów wywiadowczych sztabów armii (*wchodzących w skład rzeczzonego związku strategicznego, tj. pięciu armii i jednej flotylli*), samolotami zwiadowczymi, kilkoma szwadronami kawalerii i własną agenturą.

Agenci przeprowadzali akcje dywersyjne na tyłach wojsk przeciwników.

Ponadto na początku 1918 roku powołano służbę dywersyjną w ramach służby wywiadowczej. Nazwano ją „*kawalerią specjalnego przeznaczenia*”, gdyż jej członków rekrutowano z kawalerzystów, których przebierano w mundury wroga (*np. podczas wojny polsko-bolszewickiej 1920 roku nosili mundury polskie*), a następnie wysyłano na tyły przeciwnika w celu zbierania informacji oraz niszczenia określonych celów.

Wiele lat później takie oddziały zostały nazwane Specnazem.

Ale istnienie wywiadu wojskowego przez cały ten czas było nie na rękę WCzK. Czekistom wyjątkowo nie podobało się, iż ktoś ma agenturę nie podlegającą ich kontroli. Robili wszystko, by przejąć nadzór. Podczas wojny domowej w Rosji 10 lipca 1918 roku rozstrzelali szefostwo Wydziału Rejestracyjnego sztabu Frontu Wschodniego (*oraz cały sztab z jego dowódcą*). Następnie WCzK przejęła do wykonania zadania militarne. A jako, że nie miała tylu sił i środków, by zwalczać zarówno wroga, jak i ludność własnego kraju, omal nie doprowadziła do rozbicia Frontu.

W czym tkwił problem?

Otóż ludowym komisarzem do spraw armii był Trocki. Co prawda doprowadził on do tego, iż Dzierżyński przestał mieszać się w sprawy wywiadu wojskowego, ale Lenin wiedział, że musi równoważyć ich wpływy. Dopiero w związku z problemami w opanowywaniu Rosji 21 października 1918 roku Lenin dekretem utworzył Zarząd Rejestrów, nadrzędny organ wywiadu wojskowego, który z jednej strony skoordynował działania wywiadów armijnych, z drugiej zaś rozpoczął tworzenie nowej agentury po całym świecie. W porewolucyjnej Rosji, mekce komunizmu, znalazło się bowiem ponad cztery miliony obcokrajowców...

Pierwsi agenci pracowali bez doświadczenia i popełniali ogromną liczbę błędów. Z czasem wywiad wojskowy zaczął zamieniać ilość na jakość.

W takich to warunkach powstał podręcznik pracy agenturalnej.

1. AUTOR I JEGO DZIEŁO



Aleksandr Iwanowicz Kuk urodził się w rodzinie chłopskiej w dniu 6 stycznia 1886 roku, w mieście Kuriste, usytuowanym w estońskiej prowincji Imperium Rosyjskiego.

W 1909 roku ukończył szkołę piechoty w Petersburgu i został dowódcą kompanii karabinów maszynowych 1 Pułku Piechoty Syberyjskiej.

Wybuch I Wojny Światowej zastał go w Akademii

Wojskowej im. Nikołajewa, gdzie pełnił funkcję adiutanta dowódcy zespołu łączności w kwaterze głównej 4 Korpusu Armii. W 1917 roku ukończył Akademię na kursie przyspieszonym i został wysłany na front rumuński.

Rewolucja październikowa zastała go na stanowisku 30 Dywizji Piechoty. W marcu 1918 roku dobrowolnie wstąpił do służby w Armii Czerwonej Robotników i Chłopów. Skierowano go do wywiadu wojskowego. W różnych okresach kierował oddziałami wywiadu smoleńskiego rejonu obronnego, dowództwem armii zachodniej i estońskiej.

Od czerwca 1919 roku był Szefem Sztabu Południowej Grupy Wojsk 7 Armii, a od lipca – w dowództwie 15 Armii. W październiku 1919 roku objął dowództwo nad 15 Armią, zaś od września roku następnego nad 16 Armią.

W maju 1921 roku został przeniesiony na stanowisko Zastępcy Szefa Wywiadu (*Agenturalnego*) Armii Czerwonej. Od sierpnia 1923 roku pełnił funkcję Szefa Sztabu Frontu Zachodniego, a od grudnia 1926 roku Asystenta Dowódcy Leningradzkiego Okręgu Wojskowego. W lutym 1931 roku został attache wojskowym z pełnomocną reprezentacją ZSRR w Japonii.

Zmarł 31 maja 1932 roku w Jałcie.

Cóż to za książeczka, o której tak niewiele wiadomo?

Otóż jest to skrypt radzieckiej wojskowej służby wywiadowczej przeznaczony dla doświadczonych agentów i (*prowadzących ich*) oficerów wywiadu wojskowego, w szczególności jednak (*to już moja opinia*) dla rezydentów radzieckiego wywiadu (*czyli agentów prowadzących podległych im agentów*).

W tym miejscu zaznaczam, iż rezydentem w powyższym znaczeniu jest osoba nie będąca funkcjonariuszem, zwerbowana do współpracy, w celu kierowania pracą przekazanych mu na łączność współpracowników i kontaktów operacyjnych.

Skrypt ten przez wiele lat był podręcznikiem szkoleniowym radzieckiego wywiadu wojskowego.

2. UKŁAD PODRĘCZNIKA

Co zawiera skrypt?

Podręcznik składa się z dwóch części.

Część pierwsza zawiera wykłady podstaw *“agienturalnoj raboty”*:

- Wojna i przygotowania do niej
- Tajemnice i ich odsłanianie
- Podstawy organizacji i prowadzenia wywiadu tajnego
- Terminy
- Znaczenie i konieczność wywiadu agenturalnego w czasie pokoju i wojny
- Co pouczającego płynie z przeszłości?

Część druga dotyczy istoty wywiadu agenturalnego oraz jego zewnętrznego otoczenia (uwarunkowań):

- Legalna (*oficjalna*) agentura:
 - Sytuacja i warunki
- Tajna agentura pasywna:
 - Organizacja

- Schemat, sieć albo kanwa
 - Werbunek
 - Kanwa werbunku
 - Przygotowanie agentów
 - Maski i role podczas pracy
 - Chwyty i sposoby pracy
 - Kategorie agentów i ich zadania
 - Łączność
 - Doniesienia, meldunki, wypytywanie agentów
 - Wynagrodzenie za pracę
 - Kontrola pracy agentów i nadzór nad nimi
- Aktywny wywiad agenturalny

II. SIECI AGENTURALNE

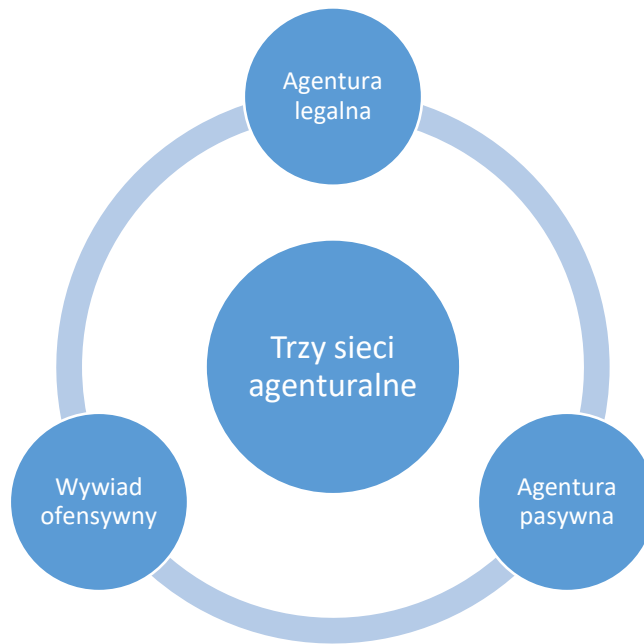
Jak widać, z powodzeniem można by współcześnie zbudować wywiad agenturalny na podstawie powyższych wytycznych (*i to pomimo zmian w terminologii współczesnej ;-)*)

Co można powiedzieć o organizacji wywiadu agenturalnego w danym kraju na podstawie spisu treści?

Otóż to, iż w danym państwie (głównie przeciwnika, ale również sojusznika i neutralnym) działają **trzy**, zwykle **niezależnie od siebie, sieci agenturalne**. Oraz to, że ogromną wagę przykładą się do pozyskania, wyszkolenia i kontroli agentów! Niby to banalne, ale jednak...

Trzy sieci agenturalne:

- **Legalna (*oficjalna*) agentura:**
 - czyli misje, komisje, ambasady, konsulaty, siedziby ataszatów i tak dalej;
- **Tajna agentura pasywna:**
 - opiera się na legalnych organach danego państwa w państwach obcych oraz/lub jest organizowana i funkcjonuje równoległe do tych organów (*najlepszym wyjściem jest jednoczesne funkcjonowanie obydwu typów pasywnego wywiadu agenturalnego*);
- **Aktywny wywiad agenturalny:**
 - czyli dywersyjno-sabotażowy, ponieważ jego celem jest osłabienie potencjału danego kraju poprzez dezorganizację systemu wojskowego, ekonomicznego i politycznego oraz pracy dyplomacji strony przeciwnej.



Omawiany podręcznik kładzie szczególny nacisk na dwie sprawy.

Po pierwsze: **podstawą całej pracy agenturalnej jest** uważnie i starannie przemyślany **plan organizacji i prowadzenia wywiadu tajnego**.

Po drugie: **plan organizacji pasywnego wywiadu tajnego** powinien być stanowczo **oddzielony od planu aktywnego wywiadu tajnego**.

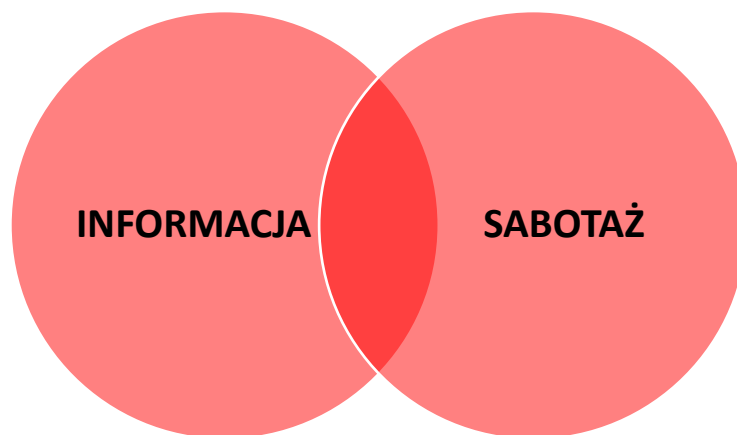
Reszta to systematyczna praca agenturalna.

1. CELE PRACY AGENTURALNEJ

Warto zwrócić uwagę, iż już na samym początku autor zwraca uwagę na istotę pracy wywiadowczej (w tym przypadku agenturalnej): przygotowania do wojny. Czyli zgodnie z myślą von Clausewitza: *“Wojna jest niczym innym, jak kontynuacją polityki innymi środkami”*. A na to zawsze szczególną uwagę zwracał w swoich książkach uciekinier z GRU, Władimir Bogdanowicz Riezun, znany

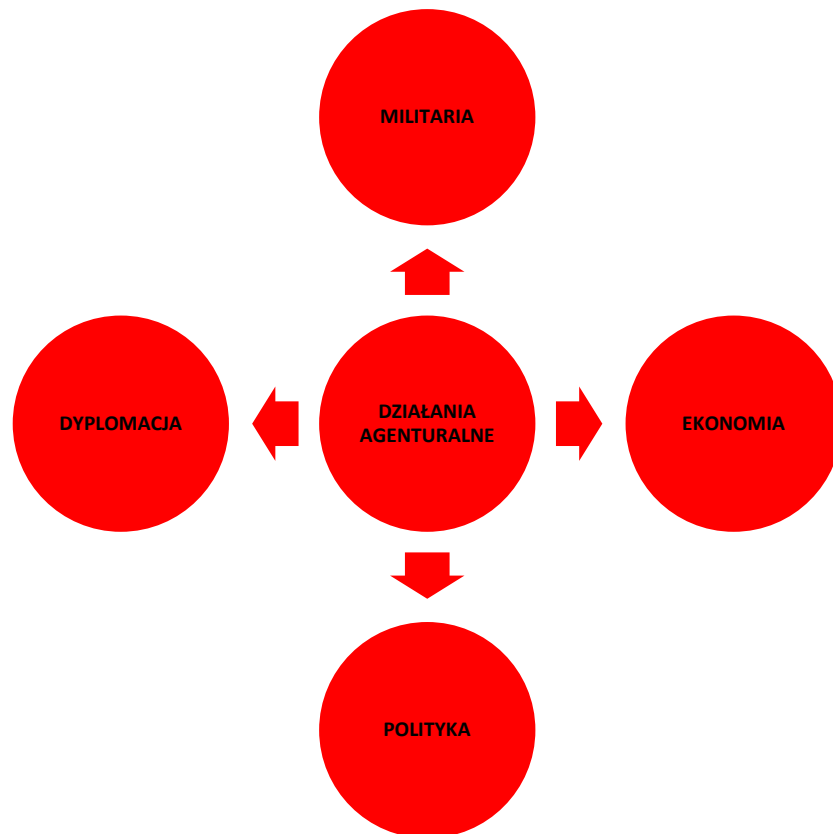
pod pseudonimem Wiktor Suworow (*swoją drogą bardzo polecam jego ostatnią książkę "Szpieg, czyli podstawy szpiegowskiego fachu"*)...

Znaczący – **cel główny to przygotowania do wojny**, gdyż wziąć należy pod uwagę jej *"nieuchronność i ogromną skalę"*. Dlatego *"każde państwo – zgodnie ze swoimi żywotnymi interesami – już w czasie pokoju (teraz bardzo względnego) wszelkimi sposobami dąży i powinno dążyć, do stworzenia korzystnych dla siebie warunków w rozwiązywaniu powstających konfliktów w tym ostatecznym i najbardziej okrutnym sposobem, gdy wszystkie inne zostaną wyczerpane"*.



W celu realizacji wojny (zarówno przygotowań do niej, jak i w jej trakcie) działania agenturalne prowadzone są:

- **w dwóch sferach:**
 - informacyjnej,
 - dywersyjno-sabotażowej;
- **czterech dziedzinach:**
 - militarnej,
 - ekonomicznej,
 - politycznej,
 - dyplomatycznej.



Wobec powyższego bardzo interesująco prezentuje się stwierdzenie, iż wywiad agenturalny nie zna pojęć „czas pokoju” i „czas wojny”.

Cała różnica polega bowiem na tym, że **w czasie wojny**:

- utrudniona jest łączność,
- agentura legalna jest wydalana za granicę państwa przeciwnika,
- w kraju pozostaje tajna agentura pasywna, która jest mobilizowana (*przy siłach zbrojnych powstają nowe organy wywiadu agenturalnego*) i mocniej kontrolowana,
- aktywny wywiad agenturalny jest mobilizowany, lecz zmuszony w znacznym stopniu znajdować oparcie na terytorium państw neutralnych. Jego pracę wykorzystuje się w walce i weryfikuje przez nowe organy wywiadu wojskowego różnych typów.

Działania agenturalne w sferze informacyjnej w czasie pokoju

Realizacja celów szczegółowych w dziedzinach:

Militarnej (*czysto wojennej*) – zdobywanie informacji o:

- tworzeniu sił zbrojnych i środków walki (*lądowych, morskich i powietrznych*),
- rozkwaterowaniu, rozmieszczeniu i rozlokowaniu tych sił i środków,
- organizacji zarządzania i dowodzenia nimi,
- nauczaniu, przygotowywaniu i doskonaleniu sił i środków oraz ich rezerw na wypadek wojny,
- wojskowo-inżynieryjnym przygotowaniu kraju (*potencjalnych teatrów wojny*),
- studiowaniu systemów wojskowych innych państw (*potencjalnych przeciwników, sojuszników oraz neutralnych*),
- nadszarpywaniu systemu wojskowego innych państw (*potencjalnych przeciwników*),
- podtrzymywaniu systemu wojskowego innych państw (*sojuszników*);

Ekonomicznej – zdobywanie informacji o:

- dostarczaniu siłom zbrojnym wszelkiego zaopatrzenia mundurowego,
- remontach oraz doskonaleniu i uzupełnianiu istniejących jednostek technicznych i środków walki na wypadek wojny,

- tworzeniu różnorodnych rezerw i funduszy, których celem jest zaopatrzenie zarówno sił zbrojnych, jak i ludności cywilnej,
- rozwoju przemysłu wojennego,
- przygotowaniu kraju (*zwłaszcza prawdopodobnych teatrów wojny*) w aspekcie ekonomicznym,
- analizach sytuacji ekonomicznej i przedsięwzięciach innych państw (*potencjalnych przeciwników, sojuszników oraz neutralnych*),
- osłabianiu pozycji ekonomicznej innych państw (*potencjalnych przeciwników*),
- podtrzymywaniu pozycji ekonomicznej innych państw (*sojuszników*);

Politycznej – zdobywanie informacji o:

- politycznym przygotowaniu sił zbrojnych względem wierności danemu rządowi i nieuchronności wojny,
- przygotowaniu opinii szerokich mas społecznych ku przychylności wobec nieuniknionej wojny (*z tym lub innym państwem albo państwami*),
- badaniu sytuacji i nastrojów w państwach prawdopodobnych przeciwników, obecnych i prawdopodobnych sojuszników oraz neutralnych
- osłabianiu sytuacji politycznej i nastrojów w krajach potencjalnych przeciwników,
- podtrzymywaniu i zyskiwaniu przychylności w krajach sprzymierzonych i neutralnych;

Dyplomatycznej – zdobywanie informacji o:

- podpisywaniu korzystnych dla danego państwa umów i porozumień wojenno-obronnych oraz ekonomicznych z sąsiadującymi państwami, które powinny zabezpieczyć skuteczne prowadzenie wojny przeciwko prawdopodobnym przeciwnikom (*w związku państw, które się porozumiały lub przy zachowaniu przez nie neutralności w czasie wojny*),
- osłabieniu umów (*zwłaszcza wojenno-obronnych*) zawartych i zawieranych pomiędzy państwami, które będą prawdopodobnymi przeciwnikami danego państwa,
- osłabieniu porozumień i umów o charakterze ekonomicznym zawartych i zawieranych pomiędzy państwami, które będą prawdopodobnymi przeciwnikami danego państwa, a państwami neutralnymi.

Działania agenturalne w sferze informacyjnej w czasie wojny

Realizacja **celów szczegółowych** w dziedzinach:

Militarnej (*czysto wojennej*) – zdobywanie informacji o:

- opiniach na temat przeistaczania sił zbrojnych i środków ze stanu pokojowego (*kadr, rezerw i odwodów*) w stan wojenny (*mobilizację*) ze wszystkimi związanymi z tym kwestiami, planami i przewidywaniami,
- organizacji i zarządzania zmobilizowanymi siłami i środkami,
- planach ideowego wykorzystania sił i środków i ich zastosowania na wojnie (*obiekty i rejony działań, ich kierunki, rejony ześrodkowania i przekształcania strategicznego*),

- przerzutach i przemieszczaniu sił i środków do rejonów ześrodkowania oraz przekształcenia strategicznego ze wszystkimi związanymi z tym kwestiami, planami i przewidywaniami,
- uzupełnianiu strat w siłach w czasie wojny i ich przerzucie na teatr działań wojennych,
- ewakuacji z rejonu działań wojennych chorych i rannych,
- mobilizacji sił i środków zajmujących się studiowaniem systemu wojskowego państw obcych (*przeciwników, sojuszników i neutralnych*),
- sposobach osłabiania potencjału wojennego przeciwnika (*oprócz wykorzystania sił zbrojnych i środków na teatrze wojennym w tym samym celu*),
- podtrzymywaniu potencjału wojennego sojuszników,
- sposobach zachowania wszystkiego, co czyni się (*lub będzie się czynić*) w tajemnicy;

Ekonomicznej – zdobywanie informacji o:

- opiniach i przewidywaniach na temat mobilizacji w ekonomicznej dziedzinie kraju (*z nastawieniem na obronność kraju*),
- otwieraniu nowych fabryk, zakładów, doków, warsztatów i przedsiębiorstw w tym samym celu,
- przerzutach na teren wojny wszystkiego, co niezbędne dla podtrzymania i wzmocnienia gotowości bojowej zmobilizowanych i działających sił zbrojnych i zaangażowanych środków,
- sposobach podtrzymywania mocy ekonomicznej innych państw (*sojuszników*),

- sposobach osłabienia mocy ekonomicznej innych państw (*przeciwników*);

Politycznej – zdobywanie informacji o:

- opiniach na temat mobilizacji sił politycznych i organów, które swoją pracą powinny wspierać i wzmacniać nastroje w wojsku i szerokich masach społecznych na korzyść wojny,
- opiniach w państwach sojusznicznych na temat mobilizacji sił politycznych i organów, które swoją pracą powinny wspierać i wzmacniać nastroje w wojsku i szerokich masach społecznych na korzyść wojny,
- hasłach i planach pracy tych sił politycznych i organów,
- mobilizacji sił i środków skierowanych na osłabienie sytuacji politycznej i nastrojów w państwach przeciwników,
- osłabianiu wpływu państw przeciwników na kraje neutralne;

Dyplomatycznej – zdobywanie informacji o:

- poglądach na temat sposobów i środków siania niewiary,
- wywoływaniu waśni i budzeniu wrogości pomiędzy państwami koalicji wrogimi danemu państwu,
- odciąganiu tych państw od państw neutralnych,
- kierunkach, krokach i sposobach wzmacniania gwarancji wsparcia ekonomicznego ze strony państw neutralnych danego kraju w czasie wojny.

Jak więc widać zapotrzebowanie na informacje radzieckiego wywiadu wojskowego jest podobne do tego, które zgłaszał np. ówczesny wywiad polski.⁴

⁴ Porównaj: Banach Kazimierz *„Zasady i metoda pracy Oddziału II Sztabu”*, Warszawa 1938 i Stepek W., Chodkiewicz K. *„Służba wywiadowcza i ochrona przeciwszpiegowska”*, Poznań 1925 oraz *„Służba wywiadowcza. Podręcznik dla prowadzących śledztwo w sprawach szpiegowskich”*, Warszawa 1921.

III. AGENTURA PASYWNA

Dlaczego w ogóle praca agenturalna?

Zorientowanie się w najważniejszych danych było, jest i będzie osiągnięte przez ujawnianie tajemnic w sposób niejawny od osób je chroniące.

A dotarcie do takich danych zapewnią tylko ludzie, agenci.

Pamiętajmy, że w początkach swojej pracy radziecki wywiad wojskowy stawiał na ilość, nie na jakość. Autor podręcznika podnosił kwestię, iż legalna agentura, bez ryzyka samokompromitacji, nie może dać kierownictwu centralnemu wszystkich niezbędnych informacji; zwłaszcza informacji tajnych. Z tego właśnie powodu organizuje się tajną agenturę pasywną.

Dlatego tak ważną kwestią było udzielenie odpowiedzi na jedno, zasadnicze pytanie:

Jakie są źródła niepowodzeń pracy wywiadowczej?

- **Niewłaściwy dobór kadr wywiadowczych:**

„[Oficerowie wywiadu] dobierani są spośród najlepszych. (...) Aby dobrze kierować szpiegostwem, nie wystarczy szastać pieniędzmi na prawo i lewo; konieczna okazuje się konsekwencja, staranność i doświadczenie”;

- **Improwizacja zamiast planowej pracy wywiadowczej:**

„Nic nie powinno mieć tyle systemowości i porządku, co służba wywiadowcza... [bowiem] od wiedzy do wykonania jest już tylko jeden krok, a od niewiedzy do wykonania znacznie więcej. (...) Szpiegostwa się nie improwizuje”;

- **Nieprzestrzeganie zasady tajności pracy:**

„Za najważniejsze oznaki szpiegostwa należy uważać tajny sposób działania pod jakimkolwiek pretekstem... [należy mieć bowiem na uwadze], że charakteryzuje je tylko sposób działania agentów, a nie charakter dostarczanych przez [nich] informacji”;

- **Problemy z łącznością:**

„Wskutek nieporozumień w sprawach łączności (...) zdarzają się prawdziwie nieprzyjemne następstwa, sprowadzające do minimum wysiłek agenta”;

- **Zły dobór agentów do współpracy (werbunek niewłaściwych osób):**

„(...) prostak, profan i nowicjusz implikuje totalne niepowodzenie...”;

- **Niewłaściwa kontrola agentów i ich pracy:**

„Jednoczesna obecność w państwie obcym [agentury legalnej i opartej na jej organach tajnej agentury pasywnej oraz tajnej agentury pasywnej istniejącej samodzielnie, tj. równoległe z tymi organami] gwarantuje: możliwość niezawodnej kontroli i weryfikowania informacji oraz ciągłą pracę agentury tajnej [w każdych okolicznościach]. (...) Jakikolwiek byłoby zaufanie do agenta, jego pracę należy koniecznie kontrolować”;

- **Niewłaściwe wynagradzanie agentów:**

„Wydatki na dobrych szpiegów nigdy nie okażą się nazbyt duże”;

- **Brak szacunku dla agentów:**

„Właściwe byłoby używanie zamiast terminu „szpieg” terminu „agent”... [gdyż] życie pokazuje, że pogarda [dla agentów] często jest przenoszona [przez oficerów wywiadu]”.

Zdaniem Kuka **wpadki** w pracy wywiadowczej **wynikają**:

- **z gadatliwości** poszczególnych przełożonych, organizatorów i wykonawców,
- **z zaniedbań,**
- **z nieostrożności,**
- **z braku** i właściwego **przygotowania,**
- **ze zrad** popełnianych przez poszczególnych agentów,
- **wskutek przypadkowych** i przedwczesnych **eksplozji** lub pożarów,
- **wskutek wykrycia przez kontrwywiad przeciwnika** magazynów lub innych miejsc, jak: punktów podrabiania dokumentów, powielania (rozpowszechniania) wrogiej literatury.

1. ORGANIZACJA WYWIADOWCZA

Szpiegostwo daje prawdziwe rezultaty dopiero po wielu latach planowej i systematycznej pracy.

W związku z tym, organizując wywiad agenturalny oraz przygotowując plan, kierownictwo powinno dokładnie ustalić:

- jakie państwa (*obszary, kierunki, punkty*) należy uznać na najistotniejsze dla penetracji,
- które z nich są najbardziej niebezpieczne,
- w jakiej kolejności należy je badać, biorąc pod uwagę:
 - przeznaczane środki materialne,
 - posiadanych agentów,
 - możliwości werbunkowe,
- jak winna być rozdzielona praca wywiadowcza pomiędzy:

- centralne struktury wywiadowcze,
- lokalne struktury wywiadowcze,
- zadania dla agentury, czyli:
 - czego w ogóle oczekuje organ centralny od agentury (*zadania ogólne*),
 - czego w czasie najbliższym (*zadanie najbliższe*),
 - w czego w trybie pilnym (*zadania pilne*),
- jak wygląda sytuacja, w której realizowany będzie plan,
- jak zorganizowana zostanie podległość organów kierowniczych (*hierarchię służbową*),
- jak podczas wybuchu wojny powinno się mobilizować agenturę, a jakie będą faktyczne możliwości jej mobilizacji.

Ponadto należy pamiętać, że:

- kierownictwo centralne daje ogólne idee,
- kierownicy agentur samodzielnie badają i oceniają obszary (*kierunki i punkty*) w aspekcie ich znaczenia operacyjnego (*wynikającego z planu kierownictwa*),
- narzucanie ograniczeń kierownictwu lokalnemu możliwe jest i dopuszczalne jedynie w przypadku niedostatecznego przygotowania kierownictwa lokalnego.

2. KADRY AGENTURY JAWNEJ

Agentura legalna (*oficjalna*) to oficerowie wywiadu, którzy pracują pod przykryciem w placówkach dyplomatycznych (*w charakterze*

dyplomatów lub pracowników służb pomocniczych, np. kierowców, w tego typu instytucjach).

Takie usytuowanie daje im możliwość bezpośrednich kontaktów z osobami zajmującymi w obcych państwach odpowiedzialne stanowiska wojskowe lub cywilne, jak również stojącymi na czele przedsiębiorstw o znaczeniu ogólnopaństwowym.

Aby praca w/w instytucji i osób okazała się planowa i dała pozytywne rezultaty, należy:

Przed wysłaniem do innego państwa:

- wyposażyć agenturę legalną (*oficerów wywiadu*) w konkretne:
 - instrukcje,
 - wskazówki,
 - dyrektywy,
 - program działania,
- żądać od personelu, by przestudiował posiadane już przez dane państwo materiały o państwach obcych odnośnie kwestii pozostających w zainteresowaniu,
- dać wskazówki dokąd powinny przenieść się instytucje i skład osobowy w przypadku zerwania stosunków dyplomatycznych;

Po wysłaniu do innego państwa:

- na bieżąco regulować działalność personelu i dawać wskazówki,
- możliwie rzadko zmieniać i zastępować skład osobowy.

Struktury tajnej agentury pasywnej:

- opierają się na legalnych organach danego państwa w krajach obcych:
 - > *szpiedzy, czyli agenci prowadzeni są przez oficerów wywiadu pod przykryciem,*
- lub jest organizowana równolegle z nimi:
 - > *praca kierowana jest przez rezydentów niezależnie od struktur agentury legalnej.*

Najlepszym zaś wyjściem jest funkcjonowanie obu typów wywiadu tajnego w danym państwie.

3. WERBUNEK

Decyzję o werbunku konkretnej osoby na agenta podejmuje szef agentury.

Wysyła wówczas specjalnego agenta (*oficera wywiadu*) zwanego **werbownikiem**.

Autor podręcznika nie pozostawia złudzeń: nie może stać się ani werbownikiem, ani szefem agentury niedoświadczony oficer wywiadu o przeciętnym umyśle. To zawsze wróży katastrofę.

Dlatego dopiero po zwerbowaniu do współpracy, nowopozyskany agent dostaje się pod skrzydła innego oficera, wyznaczonego przez szefa agentury.

Ten zaś może mieć umysł przeciętny. Nie ma bowiem ludzi idealnych.

Ale ten oficer powinien posiadać minimum cech zapewniających właściwe prowadzenie nowopozyskanego agenta w celu realizacji przez tegoż postawionego zadania.

Szef agentury, decydując o rozbudowie sieci agenturalnej w celu utrzymania lub zwiększenia możliwości wywiadowczych na podległym mu terenie, musi wobec tego:

- wyznaczać agenturze legalnej (*podległym mu oficerom wywiadu*) zadania opracowania kandydatów na agentów tajnej agentury pasywnej,
- podejmować decyzje o werbunku,
- wyznaczać spośród agentury legalnej werbownika,
- po zawarbowaniu zaś wyznaczyć spośród agentury legalnej oficera prowadzącego nowopozyskanego agenta tajnej agentury pasywnej.

Jeśli **rezydent sieci tajnej agentury pasywnej**, działającej niezależnie od struktur agentury legalnej, podlega szefowi agentury na danym terenie, wówczas werbownikiem jest sam rezydent lub inny agent z sieci rezydenta (*zwykle wyznaczony przez rezydenta, a zatwierdzony przez szefa agentury*).

W przypadku funkcjonowania sieci tajnej agentury pasywnej niezależnie od struktur agentury legalnej, gdy rezydent nie podlega pod szefa agentury na danym terenie, wówczas werbownikiem jest rezydent lub agent wyznaczony bezpośrednio przez rezydenta.

Bez względu jednak na podległości służbowe i stopień niezależności od siebie poszczególnych sieci agenturalnych (*legalnej i tajnej pasywnej*), przy decyzji o werbunku opoką kierownictwa pozostają niezmiennie informacje dotyczące werbowanego, takie jak:

- znajomość biografii,
- znajomość warunków, w jakich się urodził i wychowywał, uczył, żył i pracował,

- stopień zabezpieczenia materialnego w różnych okresach egzystencji,
- umiejętność dysponowania środkami i egzystowania za nie,
- sytuacja rodzinna,
- stosunek do poprzednich rządów,
- stosunek do obcych rządów,
- karalność (*zwłaszcza za idee polityczne*),
- kontakty w danym państwie i państwach obcych,
- posiadane zdolności,
- charakter (*szczególnie w niebezpiecznych i ryzykownych sytuacjach*),
- wrażenie ogólne wywarłe na kierownictwie i werbowniku.

Jak widać z powyższego praca werbownicza jest długotrwała i związana z niejawnym zbieraniem koniecznych informacji, ich zestawianiem i analizowaniem.

Najważniejsza zasada: pośpiech jest niedopuszczalny.

W podręczniku podkreśla się **fazowość pracy werbunkowej**:

- **Zawarcie znajomości:**
 - bezpośrednio lub przy pomocy innych zaufanych osób,
 - mające charakter oficjalny lub pod innymi pretekstami;
- **Wciąganie lub wdrażanie:**
 - udzielenie pożyczki (*pieniężnej lub towarowej*) bez podania terminu jej zwrotu,
 - upojenie i pobranie od pijanego pokwitowania o poważnej randze,
 - wręczenie łapówki (*bezpośrednio lub przez inne osoby*),

- obietnice pomocy przy robieniu kariery i uczynieniu sławnym czyjegoś nazwiska,
- obietnice służenia pomocą urządzającym się krewnym,
- obietnica współudziału w zaplanowanym przestępstwie (*porwanie, prowokacja*);
- **Eksploatacja:**
 - groźba ujawnienia tajemnicy lub zamiaru danego człowieka,
 - żądanie natychmiastowego zwrotu długu,
 - groźba ujawnienia przyjętej łapówki,
 - groźba skompromitowania człowieka lub jego krewnych w opinii publicznej,
 - coraz większa pomoc materialna w przypadku, gdy dana osoba zobowiąże się wykonać polecenie wywiadu agenturalnego.



Szkolenie i przygotowanie agentów

Zwerbowany agent zwykle nie jest przygotowany do pracy tajnej. Nie wie co i jak obserwować. Nie wie też na co zwracać szczególną uwagę.

Jak już nadmieniałem, nie ma ludzi idealnych.

Agent powinien więc posiadać minimum cech zapewniających właściwe wykonanie postawionego zadania (*uwzględnia się stopień ważności oraz skomplikowania polecenia*).

Dlatego też szkolenie agentów zależy od nałożonych na nich zadań.

Przygotowanie mniej znaczących agentów prowadzone jest przez kierujących nimi.

Edukacja może być również prowadzona w szkołach: indywidualnie lub w niewielkich grupach.

Przygotowanie powinno być prowadzone obowiązkowo w mieszkaniach konspiracyjnych, zapewniających tajność spotkań.

Szczególnie rzeczowo i bez pośpiechu należy prowadzić przygotowanie agentów delegowanych w celu rezydowania lub ze specjalnymi zadaniami za granicę.

Kwestie, które należy przekazać takiemu agentowi:

- z czym może się zetknąć podczas tajnej pracy wywiadowczej,
- jaki jest główny cel jego pracy (*omówić jej detale*),
- uczulić na to, co interesuje kierownictwo w danej sprawie,
- dokładnie przestudiować sposoby łączności i kontaktów,
- odgrywanie przez agenta roli (*zawodu*) i stworzenie otoczenia odpowiadającego obranej roli.

4. KATEGORIE AGENTÓW

Autor podręcznika zaznaczył, iż zorientowanie agenta co do sytuacji kraju (*dla którego pracuje*) powinno być:

- w czasie pokoju – fałszywe,
- w czasie wojny – wybiórcze.

Wszystko to w jednym tylko celu – aby nie zdekonspirował się poprzez posiadanie wiedzy innej, niż osoby w środowiskach, w których działa.

Agentów rozróżnia się ze względu na rodzaj wykonywanych zadań:

- **Rezydenci:**
 - zamieszkujący w określonym punkcie i mający stałe zadanie z nim związane;
- **Piechurzy (*jeźdźcy, agenci ruchowi, agenci marszrutowi*):**
 - otrzymujący czasowe, oddzielne zadanie zbadania danego punktu, kierunku lub rejonu, bądź też wykonania szczególnego polecenia,
 - zadania agentów ruchomych w czasie pokoju mają zarówno charakter wywiadowczy, jak i kontrolny do weryfikowania agentów rezydentów, przekazywania im wynagrodzenia itp.
 - w czasie wojny piechurzy otrzymują oddzielne zadania dotyczące obserwacji danych punktów, kierunków i rejonów w pasie przyfrontowym;
- **Agenci łącznościowcy:**
 - przekazujący doniesienia agentom lub polecenia kierownictwu,
 - w czasie wojny utrzymują łączność z organizacjami pracującymi w krajach przeciwników,

- w państwach neutralnych zakładane są **centra łączności** pomiędzy agenturami i kierującymi nimi instancjami;
- **Agenci werbownicy:**
 - werbujący agentów i szpiegów,
- **Agenci kontrolerzy:**
 - sprawdzający pracę różnych organizacji i poszczególnych osób,
 - wybierani spośród tych ludzi, którzy zasługują na pełne zaufanie kierownictwa.

5. ŁĄCZNOŚĆ

Łączność jest satysfakcjonująca jeśli gwarantuje:

- szybkość, niezawodność, niezauważalność w dostarczaniu meldunków,
- bezpieczeństwo agentowi i kierującemu zadaniem na miejscu,
- nieprzerwaną pracę nawet w czasie wojny,
- całkowitą niezależność każdego ze stosowanych sposobów:
 - telegrafu,
 - radia,
 - gazet i czasopism,
 - listów,
 - gołębi,
 - samolotów, balonów powietrznych i statków,
 - ustnych meldunków osobistych,
 - paczek i tobołków,

- tajnopisów.

6. MELDUNKI

Głównym zadaniem agenta jest dostarczanie na czas wiarygodnych danych: meldunków i doniesień.

Mają one swoje znaczenie jeśli są zestawiane (*przekazywane*) z klarownym, krótkim oraz konkretnym przytoczeniem istoty tego:

- co agent widział osobiście,
- co usłyszał od innych agentów,
- bezzwłocznie omawiając te dane, jak też określając:
 - kiedy (*dzień, miesiąc, rok*),
 - gdzie,
 - w jakiej sytuacji,
 - kto i co robił,
 - co przypuszcza agent i jakie ma na to argumenty.

7. KONTROLA I NADZÓR

Stosuje się kontrolę zarówno samego agenta, jak i dostarczanych przez niego informacji i usług.

Meldunki i doniesienia składane przez agenta charakteryzują zarówno jego samego, jak i metody jego działania. Ich analiza i skonfrontowanie z innymi informacjami to pierwszy etap kontroli i nadzoru.

To jednak nie wystarcza.

Śledzenie i sprawdzanie agenta w miejscu jego pracy dostarcza bowiem danych, które częstokroć powodują rezygnację z jego usług.

Podobnie rzecz się ma z obserwowaniem jego sumienności oraz niezawodności dzięki specjalnie delegowanym pod różnymi legendami osobom z kontrwywiadu.

W trakcie spotkań kwestią bardzo poważną jest wypytywanie agenta, szczególnie nie budzącego zaufania:

- najpierw trzeba pozwolić mu, by przekazał informacje, które zdobył,
- należy zapamiętać te miejsca, w jakich sobie przeczy,
- następnie winno się zadawać mu pytania dodatkowe, by przekonać się:
 - czy faktycznie był w danym punkcie,
 - co rzeczywiście widział lub czytał sam, a czego dowiedział się od innych,
 - kiedy i gdzie się o tym dowiedział,
 - w jakich okolicznościach.

I nie należy zapominać o wynagradzaniu agentów.



8. WYNAGRODZENIA

Kryterium wyjściowym przy ustalaniu wynagrodzenia agentów jest:

- stopień inteligencji i specjalistycznego przygotowania agenta,
- stopień niezawodności agentów, poważne podejście do pracy i skuteczność działania,

- cenność i ważność zdobytych dokumentów i ich kopii lub informacji, w tym – dostarczonych przełożonemu na czas,
- pozycja agenta w państwie obcym.

IV. WYWIAD OFENSYWNY

Ofensywny wywiad agenturalny to ta część wywiadu tajnego, która rozpoczęła się wraz z powstaniem organizacji bojowych nielegalnych ugrupowań lewicowych w carskiej Rosji oraz doświadczeń „kawalerii specjalnego przeznaczenia”, która nabrała charakteru noszącego znamiona terroryzmu, dezorganizacji życia państwowego i systemu wojskowego strony przeciwnej.

1. CELE WYWIADU OFENSYWNEGO

Ofensywny wywiad agenturalny istnieje dla:

- osłabienia potencjału danego kraju i dezorganizacji jego systemów:
 - wojskowego,
 - ekonomicznego,
 - politycznego,
 - dyplomatycznego;
- likwidacji faktycznej możliwości wystąpienia zbrojnego danego państwa lub oddalenia tego wystąpienia w późniejszym terminie (*korzystnym dla zainteresowanej strony z określonych powodów*);
- zapewnienia sobie (*w skrajnym przypadku*) przewagi nad siłami i środkami przeciwnika do czasu zerwania stosunków dyplomatycznych i wybuchu wojny (*to samo w czasie wojny*);
- dążenia za wszelką cenę do możliwie odczuwalnej dezorganizacji sił zbrojnych i życia wewnętrznego kraju przeciwnika (*przeciwników*) w okresie wojny, by w jak najkrótszym czasie podporządkować go (*ich*) swej woli.

2. KIERUNKI DZIAŁAŃ

W celu realizacji wojny (*zarówno przygotowań do niej, jak i w jej trakcie*) aktywne działania agenturalne wywiadu ofensywnego prowadzone są:

- tylko w sferze dywersyjno-sabotażowej,
- w czterech dziedzinach:
 - militarnej,
 - ekonomicznej,
 - politycznej,
 - dyplomatycznej.

Obejmują one:

W dziedzinie wojskowej:

- planową dezorganizację pracy sztabów, instytucji i urzędów przez wprowadzenie do ich personelu agentów strony przeciwnej,
- rozpowszechnianie w całej armii panicznych wieści,
- roznoszenie chorób zakaźnych w wojsku poprzez zatrucie lub psucie wody w studniach,
- zakażanie chorobami wenerycznymi składu osobowego armii dzięki umyślnie podsyłanym kobietom cierpiącym na dolegliwości płciowe,
- zatrucie żywności i produktów znajdujących się w strefie przyfrontowej (*zwłaszcza podczas odwrotów*),
- zabójstwa i kompromitowanie osób z dowództwa wyższego,

- eksplozje ważnych strategicznie budowli (*wiadukty, mosty, tunele, newralgiczne węzły kolejowe, miejsca przepraw przez główne rzeki, drogi gruntowe, szosy, zapory itd.*),
- niszczenie sieci łączności itp.
- likwidację znajdujących się na wyposażeniu armii jednostek technicznych, środków technicznych i transportowych oraz pocisków ogniowych,
- eksplozje okrętów wojennych,
- urządzenie katastrof pociągów wojskowych,
- tajne instalowanie radiostacji,
- układanie kabli podziemnych (*telegraficznych i telefonicznych*),
- budowę:
 - lotnisk,
 - stanowisk dla artylerii ciężkiej,
- tworzenie składów broni, amunicji i środków wybuchowych,
- zakładanie baz do wysadzania desantu i stacjonowania łodzi podwodnych itp. na terytorium państwa obcego (*będącego prawdopodobnym teatrem wojennym*),
- organizowanie powstań zbrojnych;

W dziedzinie ekonomicznej:

- wysadzanie fabryk, doków, warsztatów pracujących dla obronności kraju,
- sprzyjanie przygotowaniu niezdatnych do użycia pocisków i naboju oraz innych przedmiotów,
- podpalanie i eksplozje:

- składów broni,
- środków ogniowych,
- paliwa,
- materiałów,
- olejów,
- zapasów środków technicznych i transportowych,
- żywności,
- furażu,
- różnego rodzaju surowca na cele wojskowe,
- zaniżanie kursu pieniądza przez rozpowszechnianie zatrważających informacji,
- agitacja przeciwko wszelkim pożyczkom państwowym,
- skupowanie i tajny wywóz za granicę:
 - przedmiotów wartościowych,
 - towarów, których nie wolno wywozić z kraju,
- tworzenie wszelkich utrudnień we właściwej dystrybucji towarów i produktów pierwszej potrzeby przez:
 - rozprężenie transportu,
 - wykupywanie dużych partii towarów w celu czasowego przetrzymywania ich,
- organizowanie i sprzyjanie wszelkim zachwianiom i zahamowaniom ekonomiki;

W dziedzinie politycznej:

- psucie sytuacji politycznej i nastrojów w wojsku poprzez propagandę niedowierzania rządowi i dowództwu,
- podtrzymywanie za wszelką cenę ogólnego niezadowolenia z zarządzania krajem stosując odpowiednią propagandę i rozprzestrzeniając fałszywe pogłoski,
- kompromitowanie członków rządu w celu poderwania ich autorytetu,
- propagowanie, organizowanie i wspieranie wszystkich możliwych wystąpień na gruncie polityczno-ekonomicznym,
- pomoc w organizacji oraz subsydiowanie organizatorów:
 - strajków,
 - spisków,
 - rozruchów,
 - rozpalania politycznych i narodowościowych emocji ludności (*szczególnie kresowej*) z nawoływaniem do oddzielenia się od danego państwa dzięki powstaniu,
- pomoc materialną dla wrogich danemu państwu ugrupowań politycznych,
- dezorganizowanie stojącej u władzy partii poprzez wprowadzenie do niej członków-agentów z aktywnym zadaniem dyskredytacji partii w oczach mas,
- sianie waśni pomiędzy członkami i atmosfery niedowierzania sobie;

W dziedzinie dyplomatycznej:

- kompromitowanie na różne sposoby ambasad oraz przedstawicielstw danego państwa w oczach państw obcych,
- powodowanie tarć pomiędzy państwami koalicji i neutralnymi drogą odsłaniania tajnych umów oraz głoszenia fałszywych wieści,
- prześladowanie osób kierujących sprawami dyplomatycznymi lub sterującymi polityką korzystną dla danego państwa obcego, posługując się przy tym prasą, preparowaną propagandą, powtarzając fomy, formułując oszczerstwa, w koniecznych zaś wypadkach – dokonując fizycznej likwidacji polityków,
- propagowanie idei i poglądów szkodzących pracy dyplomacji strony przeciwnej.

3. KADRY

Jak już pisałem poprzednio, kadry decydują o wszystkim (*powodzeniu lub wpadce*).

Organem regulującym pracę agenturalnego wywiadu ofensywnego jest:

- kierownictwo centralne (*w centrali wywiadu*),
- główne szefostwo lokalne wywiadu agenturalnego.

Główne szefostwo lokalne łączy pasywny i ofensywny wywiad agenturalny. Jednak oba zorganizowane są zupełnie niezależnie od siebie.

Ofensywny wywiad agenturalny, dzięki głównemu szefostwu lokalnemu, częściowo korzysta z informacji agentury pasywnej. Ustala i uzupełnia te dane własnym rozpoznaniem. Poprzez szefostwo lokalne służy również radami agenturze pasywnej.

Młodzi agenci wykonawcy (*powodujący eksplozje, podpalacze, sabotażyści, zajmujący się propagandą*) to wypróbowani przez lata wywiadowcy.

Angażowany do tzw. czarnej roboty element miejscowy rekrutuje się spośród ludności o wyjątkowo wrogim nastawieniu przeciwko władzy tego państwa obcego, gdzie (*i przeciwko któremu*) realizuje się plan.

Cechą istotną ofensywnego wywiadu agenturalnego jest to, iż:

- **stawia się na indywidualną pracę** jednostek angażowanych do wykonania planu,
- praca grupowa dopuszczalna jest sporadycznie (*tylko w razie konieczności*).

Zasadą agentury ofensywnej jest wtopienie się w społeczność danego rejonu: używanie odpowiednich ubiorów i przestrzeganie lokalnego sposobu bycia (*zwyczajów, obyczajów i przyzwyczajień*).

Problem „podwójnej ostrości”

Autor podręcznika zwrócił szczególną uwagę na to, iż **ofensywny wywiad agenturalny jest podwójnie „ostry”**:

- jego celem jest osłabienie potencjału danego kraju poprzez dezorganizację systemów: wojskowego, ekonomicznego i politycznego oraz pracy dyplomacji strony przeciwnej,
- podczas nieumiejętnego i nieostrożnego jego organizowania bardzo łatwo i mimowolnie może zwrócić się przeciwko państwu, które go powołało.

PODSUMOWANIE

Skończyliśmy omawianie podręcznika bolszewickich służb specjalnych, to znaczy napisanego w 1921 roku przez Aleksandra Iwanowicza Kuka, Zastępcę Szefa Wywiadu (*Agenturalnego*) Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej, pt. „*Kanwa wywiadu agenturalnego*”.

Osoby nie znające niuansów pracy wywiadowczej mogą czuć się lekko zagubione z uwagi na słownictwo stosowane przez autora podręcznika.

Używa on bowiem siatki pojęciowej wypracowanej przez carską policję polityczną, czyli słynną Ochrankę. „*Tajny agent*” oznacza zarówno zwerbowanego do współpracy człowieka, jak i policjanta czy żandarma...

Stosowana obecnie siatka pojęciowa jest nieco odmienna:

- **agentura legalna** (*oficjalna*) to struktury wywiadowcze w placówkach dyplomatycznych (*czyli bez żadnych wyjątków oficerowie wywiadu*),
- **tajna agentura pasywna** to głównie szpiegzy, czyli **agenci zwerbowani do współpracy** przez oficerów wywiadu (*dla swoich są „szpiegami”, a dla prowadzących oficerów wywiadu pozostają „agentami”*) oraz oficerowie wywiadu: rezydenci i do specjalnych zadań oraz tzw. agenci kontrolerzy,
- **ofensywny wywiad agenturalny** to **oficerowie wywiadu** oraz żołnierze z jednostek specjalnych (*specjalsi*), a także czasami **zwerbowani agenci-dywersanci**.

Ot i cała sztuka wywiadu agenturalnego... przynajmniej tego z początku XX wieku.

Na zakończenie raz jeszcze wyszczególnię, iż bolszewicki wywiad wojskowy:

- od momentu swojego powstania korzystał z doświadczeń wszystkich specjalnych carskich służb (*policji politycznej, czyli Ochranki, a także służb wywiadowczych i kontrwywiadowczych Cesarskiej Armii Rosyjskiej*) oraz wszelkich rewolucyjnych organizacji bojowych;
- w celu realizacji celów wojny lub w trakcie przygotowań do niej (*eufemistycznie określanych okresem pokoju*) budował – *poza agenturą legalną* – dwie niezależne i równoległe sieci agentury pasywnej w państwie obcym:
 - za pośrednictwem oficerów wywiadu działających pod przykryciem dyplomatów (*legalna agentura*) prowadzono pracę z osobowymi źródłami informacji na rzecz rezydentury wywiadu w placówce dyplomatycznej (*pierwszy typ tajnej agentury pasywnej*),
 - za pośrednictwem oficerów wywiadu pod przykryciem (*bez immunitetu dyplomatycznego*) lub nielegalów prowadzono pracę z osobowymi źródłami informacji na rzecz rezydentury wywiadu zlokalizowanej poza placówką dyplomatyczną (*drugi typ tajnej agentury pasywnej*);
- ponadto wykorzystywał wojskowe siły specjalne (*specjalsów*) dla celów dywersyjnych i propagandowych (*ofensywny wywiad agenturalny*).

O tym, jakie były źródła powyższych metod, a także w jaki sposób zostały one rozwinięte, bardziej szczegółowo będę opowiadał w audycji wizualnej OSS czyli “*Okiem Służb Specjalnych*” na [YouTube’owym kanale Szpiegul.pl](https://www.youtube.com/channel/UC...).

BIBLIOGRAFIA

1. Banach Kazimierz „Zasady i metoda pracy Oddziału II Sztabu”, Warszawa 1938.
2. Kuk Aleksandr Iwanowicz „Kanwa wywiadu agenturalnego”, Warszawa 1995.
3. Paduszek Konrad „Dwójkarska przeszłość Stanisława Zaćwilichowskiego” [w:] „Niepodległość i Pamięć” z 2007 roku Nr 14/1 (25).
4. „Służba wywiadowcza. Podręcznik dla prowadzących śledztwo w sprawach szpiegowskich”, Warszawa 1921.
5. Stepek W., Chodkiewicz K. „Służba wywiadowcza i ochrona przeciwszpiegowska”, Poznań 1925.
6. Suworow Wiktor „GRU. Radziecki wywiad wojskowy”, Poznań 2014.
7. Suworow Wiktor „Specnaz”, Poznań 2016.
8. Suworow Wiktor „Szpieg czyli podstawy szpiegowskiego fachu”, Poznań 2016.

**Aby niczego nie przegapić przypominam, że...
jeśli interesuje Cię ta tematyka:**

- czytaj Szpiegul.pl Intelligence Blog
- [subskrybuj Newsletter](#)
- [dołącz do grupy na Facebooku](#)
- [obserwuj stronę Bloga na Facebooku](#)
- [obserwuj Instagram](#)
- [zaglądaj na YouTube](#)
- [zostań PATRONEM!](#)

